

Сленко Ангеліна Іванівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
професор кафедри мовної підготовки
навчально-наукового інституту права
та психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент **Красницька А. В.**

ЗАПОЗИЧЕНІ ТЕРМІНИ У СФЕРІ ПСИХОЛОГІЇ

Іншомовна лексика надходить до словникового складу будь-якої мови внаслідок політичних, військових, торговельних, науково-культурних контактів певного народу з іншими народами.

Проблема запозичень завжди привертала увагу широкого кола науковців. Можна відзначити наукові праці таких учених, які досліджували історичні джерела запозиченої лексики, запозичену лексику у різних терміносистемах, психологічну іншомовну термінологію, латинізми і грецизми: Н. Артикуца, Л. Веклинець, І. Виготський, С. Гриценко, Т. Гужанова, Р. Дмитрасевич, Л. Коломієць, А. Красницька, В. Круковський, О. Мацько, Г. Онуфрієнко, Т. Панько, О. Пономарів, О. Раксіна, О. Сербенська, В. Сімонок, Б. Стецюк, Ф. Ткач тощо.

Зазначимо, що психологічна термінологія є однією з найменш досліджених. Вона весь час змінюється та поповнюється новими термінами. У сфері психології кількість іншомовних термінів постійно зростає, що зумовлено глобалізаційними процесами та інтеграцією української науки у світовий науковий простір.

Психологічний термін є фіксованим у словесній і графічній формі професійним поняттям, що є семантично цілісним, функціонально значущим елементом лексичної системи мови у межах психологічної терміносистеми, який використовується для позначення психологічних понять, предметів, об'єктів, явищ тощо [1, с. 32]. С. Лейгленда зауважує, що психологічні терміни зазвичай використовуються нами в повсякденному житті і проявляються в різних контекстах, наприклад, під час опису, поясненні, а також прогнозуванні дій або поведінки людей [2, с. 105–122].

Л. М. Веклинець зазначає, що психологічна термінологія сучасної української мови є організованою цілісною системою, що відповідає міжнародним стандартам і вимогам сучасного наукового спілкування. Вона є динамічною системою, що складалася впродовж XIX–XX ст. і розвивається разом із психологічною наукою. Основою формування і сучасного розвитку сучасної української психологічної термінології є власне українська, спільнослов'янська та частково іншомовна лексика. Одним із її компонентів є інтернаціональна термінологія, яка остаточно утвердилася у сучасній українській психологічній термінології на початку 30-х років XX ст. [3].

Психологічна терміносистема насичена словами іншомовного походження зі старослов'янської, латинської, грецької, польської, німецької, французької, англійської мов. У складі психологічної термінології виділяють три типи запозичень: терміни, утворені із запозичених елементів; терміни – оригінальні запозичення; терміни – кальки іншомовних термінів. Існує декілька причин надання переваги запозиченій лексиці, серед яких можна виділити: 1) екстралінгвальні (позамовні) – економічні, культурні та політичні контакти між країнами; 2) внутрішньолінгвальні (власне мовні) – відсутність слів у рідній мові на позначення нових предметів, явищ і понять. Найпоширенішими типами запозичень є латинські, грецькі, французькі та англійські запозичені терміни.

Слушно зазначено, що багато латинізмів – *атестація, апеляція, арешт, афект, адвокат, документ, конституція, кримінологія, міліція, нотаріус, юстиція* тощо – настільки міцно ввійшли до складу юридичної лексики сучасної української мови, що інколи навіть не замислюєшся над тим, що вони латинського походження [4, с. 251]. Латинізми з давніх часів почали проникати в українську мову: у X–XV ст. – через грецьку мову, у XV–XVI – польську, а з XVII ст. – як через латинську, так і через західноєвропейські мови (німецьку, французьку) [5, с. 186]. Латинські запозичення вживаються для позначення медичних понять, слів, похідних від назв органів та частин тіла, або для абстрактних понять (емоцій, почуттів та інших психічних процесів). Латинське походження мають наступні психологічні терміни: *афект* (*affectus* – хвилювання, пристрасть) – сильний і відносно короточасний емоційний стан, пов'язаний із різкою зміною важливих для суб'єкта життєвих обставин, *андрогінія* (*andros* – чоловічий і *gynēs* – жіночий) – поняття для позначення людей, що успішно

поєднують у собі як традиційно чоловічі, так і традиційно жіночі психологічні якості, *дебільність* (*debilis* – слабкий) – відносно легкий ступінь уродженого психічного недорозвинення – олігофренії, *дегенерат* (*degenerate* – вироджуюся) – людина з ознаками фізичного або психічного виродження (дегенерації), *егоїзм* (від *ego* – я) – себелюбність, надання переваги своїм особистим інтересам перед інтересами суспільними та інтересами інших людей, *рефлекс* (*reflexus* – відображений) – відповідна реакція організму на ті чи інші впливи, яка здійснюється через нервову систему, *статус* (*status* – стан справ, положення) – у соціальній психології – положення суб'єкта в системі міжособистісних відносин, що визначає його права, обов'язки і привілеї, *фрустрація* (від лат. *frustratio* – обман, невдача) – психічний стан переживання невдачі, що виникає при наявності реальних або уявних нездоланих перешкод на шляху до якоїсь мети та багато інших [6, с. 117].

Українська терміносистема також запозичила значну кількість психологічних термінів з грецької мови: *мегаломанія* (*megas* – великий) – манія величності, *паніка* (*panikon* – від імені давньогрецького бога Пана) – страх, сум'яття, що раптово охоплює людину або масу людей; *психологія* (*psyche* – душа і *logos* – слово), *симптом* (*symptoma* – збіг, ознака) – характерні прояви, ознаки психічних або органічних порушень і захворювань, *фізіогноміка* (*physionomike*) – вчення про однозначність зв'язку зовнішнього вигляду людини з типом її особистості, завдяки чому за зовнішніми ознаками можна встановити, *флегма* (*phlegma* – слиз, мокрота) – незворушність, що межує з байдужістю, індиферентністю, холоднокровністю, *циклофренія* (*kyklos* – коло і *phren* – серце, душа, розум, розсудок) – те ж, що маніакально-депресивний психоз, *шизофренія* (*schizo* – розколою і *phren* – серце, душа, розум, розсудок) – психічне захворювання тощо [6, с. 118].

Серед психологічних термінів, запозичених із французької мови, зустрічаємо такі: *ефект* (зі старофранцузької *efekt* – результат); *гендер* (зі старофранцузької *gendre* – різновид); *abuse* – насилля (зі старофранцузької *abus* – неправильне використання).

Серед структурних моделей запозичених в українську мову юридичних та психологічних термінів можна виділити наступні типи: а) однослівні терміни: *abulia*, *affectus*, *broker*, *conflictus*, *individuum*, *legalis*, *legitimus*, *ostrakismos*, *stupor*, *sympatheia*, *temperamentum*, *victima*; б) двослівні терміни: *top manager*, *trade mark* [6, с. 118].

Таким чином, запозичення іншомовних терміноодиниць відіграли важливу роль у розвитку психологічної термінології, адже вони є важливим засобом поповнення термінологічного фонду української мови, сприяють міжнародній поняттєвій уніфікації й унормуванню.

Список використаних джерел

1. Защепа О.В. Англomовні психологічні терміни та їх переклад. *Іноземна філологія*. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. Вип. 125. С. 32–39.
2. Leigland S. The functional analysis of psychological terms: In defense of a research project. *The analysis of Verbal Behavior.*, 1996. P. 105–122.
3. <https://cheloveknauka.com/struktura-i-proishozhdenie-ukrainskoj-ovremennoopsihologicheskoy-terminologii>.
4. Красницька А. В. Використання запозиченої лексики в юридичних текстах. *Науковий вісник НАВС*, 1999. № 1. С. 250–255.
5. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посібник. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Київ : Парламентське вид-во, 2006. 528 с.
6. Красницька А. В., Ознамець Г. О. Латинізми і грецизми у сфері права та психології. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*: матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. У 2 ч. Київ : НАВС, 2019. Ч. 1. С. 114–119.

Танасійчук Анна Олександрівна,
здобувач ступеня вищої освіти
бакалавра навчально-наукового
інституту права та психології
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:
професор кафедри мовної підготовки
навчально-наукового інституту права
та психології Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент **Ялова О. В.**

РОЛЬ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В ЗБЕРЕЖЕННІ ТА РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Українська діаспора є важливим демографічним, інтелектуальним, соціокультурним та інформаційним ресурсом нашої держави. Вона відіграє значну роль в утвердженні